

HJORT

NOTAT

Til: Høgskoledirektøren ved HiOA

Kopi: Wilfred Mørch, Ingerid Wefring

Fra: Varslingsnemnda ved HiOA

Dato: 2. juli 2013

RAPPORT FRA GJENNOMGANG AV VARSEL [REDACTED]

1 INNLEDNING

Varslingsnemnda ved HiOA mottok 3. juni 2013 kopi av brev fra [REDACTED] datert 2. april 2013. Notatet var opprinnelig sendt [REDACTED] ved HiOA i forbindelse med studenters klage på formelle feil ved sensur i emnet [REDACTED] som [REDACTED] var faglærer og sensor for. Klagen på sensurvedtakene var på dette tidspunkt ferdig behandlet i [REDACTED] som fant at det var formelle feil ved sensuren og opphevet sensurvedtakene for de kandidatene som hadde klaget.

I tillegg til å representere et innlegg i pågående klager over enkeltvedtak, inneholdt brevet fra [REDACTED] en mer generell kritikk av høgskolens praksis for karaktersetting, noe som ligger utenfor [REDACTED] mandat å vurdere (mandatet er avgrenset til å behandle klager på enkeltvedtak).

Varslingsnemnda HiOA har som oppgave å vurdere varsel om kritikkverdige forhold ved høgskolen og gi anbefaling til høgskoledirektøren i den enkelte sak. Varslingsnemnda mottok kopi av [REDACTED] notat og ble orientert om klagenemndas vurdering og vedtak. Varslingsnemnda besluttet derfor å anse brevet som et varsel, og har behandlet saken med henblikk på å gi høgskoledirektøren råd med hensyn til om HiOA bør foreta seg noe i anledning av de anførte kritikkpunktene.

Varslingsnemnda er kjent med at [REDACTED] har meddelt [REDACTED] en tilrettevisning begrunnet i at han oppfatter at [REDACTED] har gått til sterke personangrep. Disse skal etter dekanens syn ligge utenfor det som er vernet av yringsfriheten, og de skal ha representert en betydelig belastning på arbeidsmiljøet. Siden tilrettevisningen allerede er gitt, legger vi til grunn at [REDACTED] vurderer om han aksepterer denne eller ønsker å angripe den med rettslige skritt. Varslingsnemnda engasjerer seg ikke i dette spørsmålet, men har konsentrert sin oppmerksomhet mot det saklige innhold i [REDACTED] opprinnelige kritikk mot institusjonen HiOA.

Varslingsnemnda har bestått av advokat Alexandra Bech Gjerv (leder), psykolog Audun Bredrup Petersen og hovedverneombud Erik Dahlgren. Enhet for HMS, ved Wilfred Mørch og Ingerid

M 512756.1

Wefring, har vært nemndas sekretariat. Saken er vurdert ut fra dokumenter samt intervjuer med faglærer, [REDACTED]

2 VARSLETS INNHOLD

Brevet med varselet er på 15 sider. Etter konsultasjon med varsleren trakk varslingsnemnda ut følgende påstander som essensen i varslingen.

Påstand 1: Sensurreglene, der delvurderingene må gis bokstavkarakterer som automatisk sammenstilles til en hovedkarakter, er en ulovlig metode etter gjeldende lover og forskrifter.

Påstand 2: Selv om sensurreglene beskrevet over skulle være lovlige fører de til en urettferdig sensur og HiOA har anledning til og bør praktisere regelverket på en annen måte

Påstand 3: Dekanus pålegg om at faglærer ikke skal informere studentene om at han mener at skolen praktiserer regelverket galt er et ulovlig inngrep i faglærerens faglige frihet, som fører seg inn i et mønster der administrasjonen søker å begrense faglig ansattes rettigheter.

I varslet hevder [REDACTED] at handlingene prinsipielt rammes av straffelovens regler som retter seg mot offentlig tjenestemann, med henvisning til strl §§ 120 (usannhet), 123 (misbruk av stilling) og 125 (forlede noen til å forbryte seg i stilling).

3 SAKENS BAKGRUNN

Varslets utgangspunkt er prosessen rundt sensur i emnet [REDACTED] I fagets emnebeskrivelse for 2012-2013 heter det om sensur:

"Assessment

The course uses group dynamics and peer-tutoring as a pedagogical tool for learning. An active participation in this process, together with assignments (selected case studies) during the course will count for 20 % of the total grade (portfolio). The students will be given five assignments which they will carry out in groups. Each group will get a collective grade. There will be a four-hour individual written examination that accounts for 80 % of the total grade. The final exam will be evaluated by the course instructor and an external examiner. The student must pass both the exam and assignments to pass the course. Letter grades will be used. Passing grades vary from A-E, while F is a failing grade. The portfolio and the written examination can be taken again separately. It is not necessary to re-sit both exams."

Emnebeskrivelsen ble utarbeidet av tidligere fagansvarlig [REDACTED] og vedtatt i studieutvalget ved [REDACTED]. Varslingsnemnda har fått forklart at sensørene i emnet tidligere har rapportert inn én bokstavkarakter for innleveringsoppgavene vurdert under ett og én bokstavkarakter for eksamen, for så å overlate til datasystemet FS å regne ut sluttkarakter.

[REDACTED] tok over fagansvar [REDACTED] i 2012, og ble oppnevnt som intern sensor i emnet. Sammen med sin eksterne medsensor vurderte han fem innleveringer samt tre oppgaver med 13 delspørsmål til skoleeksamen ved en metode der hver enkeltinnlevering og hver

av oppgavene på eksamen ble gitt en vurdering på en skala fra 1-100. En totalsum ble regnet ut ved at gjennomsnittet av de innleverte oppgavene ble tillagt 20 prosent vekt og snittet av eksamensoppgavene ble tillagt 80 prosent. Ut fra en fordelingsnøkkel ble den utregnede hovedsum så tildelt en bokstavkarakter. 14. januar 2013 ble sensuren i form av én bokstavkarakter pr. student levert inn til fakultetet som sensorenes vedtak.

Varslingsnemnda har blitt forklart at administrasjonen reagerte på denne innsendelsen. 15. januar etterspurte administrasjonen delkarakterene fra [redacted] og han fikk opplyst at dette var nødvendig i tilfelle noen ønsket å ta opp en del av emnet. [redacted] svarte med en e-post samme dag. Han sendte inn delkarakterene, men advarer i oversendelsen uttrykkelig mot å benytte disse inn i et datasystem som beregner vitnemålskarakter.

Dette avfødte en e-postveksling 16. januar, der administrasjonen hevder at maskinell utregning basert på innleverte delkarakterer er den korrekte vurderingsmetoden ut fra teksten i emnebeskrivelsen [redacted] hevder at dette er uakseptabelt siden det gir mindre rettferdige karakterer enn det sensorene beslutter som emnets vitnemålskarakter.

På et (ikke tidfestet) tidspunkt forela administrasjonen saken for instituttleder som oppfatter at emnebeskrivelsen klart gir anvisning på at det må settes bokstavkarakter på hvert av elementene som inngår i vurderingen. Han legger i sin vurdering avgjørende vekt på at det står at "*[t]he portfolio and the written examination can be taken again separately*", noe som etter instituttlederens oppfatning krever at karakteren på den delen det ikke klages på må kunne stå seg også etter en klage. Både instituttleder og dekan har forklart at de oppfatter at emnebeskrivelsen er bindende.

Instituttlederen gikk derfor til [redacted] og ba ham levere inn delkarakterene. (Instituttleder har forklart at han på dette tidspunkt trodde at [redacted] ikke hadde levert inn noe sensurvedtak i det hele tatt.) [redacted] argumenterte med at det er feil å la FS regne ut vitnemålskarakteren.

Fakultetets administrative personell oppdaget at en sammenregning i FS, av de innleverte delkarakterene, for noen ikke ville gi samme sluttkarakter som sensorene hadde meldt inn. De forela problemstillingen for instituttlederen. Siden [redacted] hadde sendt inn en underskrevet liste med både emnets vitnemålskarakter og delkarakterer på henholdsvis innleveringer og eksamen, besluttet instituttleder at delkarakterene skulle legges inn, og at man skulle se bort fra de sluttkarakterene sensorene hadde satt. Instituttlederen har forklart varslingsnemnda at han tenkte at [redacted] ved å rapportere inn delkarakterene, hadde akseptert at man ville følge den automatiserte utregningsformen i FS.

Fakultetet la så bokstavkarakterene på henholdsvis innleveringer og eksamen inn i datasystemet FS. Ut fra en algoritme produserte systemet en sluttkarakter for hver student som ble meddelt studentene. Resultatet var at 2 studenter fikk bedre karakter, 18 fikk dårligere og 28 fikk uendret karakter sammenlignet med det som sto som sluttkarakter på sensorenes underskrevne vedtak.

En student ba om begrunnelse for sensuren, og [redacted] oppdaget da at karakterene var blitt endret fra det sensorene hadde vedtatt. [redacted] reagerte sterkt på dette. I begrunnelsen, som ble sendt direkte til studenten (og ikke via administrasjonen, som nemnda har fått opplyst at er normal

prosedyre), anbefalte [redacted] studenten å klage på formell feil. Han ga uttrykk for at han oppfattet at studenten var "offer for et administrativt overgrep" og at dette "er en type sak media godt kan ta tak i".

Instituttleder ble oppmerksom på [redacted] og reagerte på den. Han skriver til [redacted] med kopi til dekan, fakultetsdirektør og en [redacted], at han synes formuleringen om et "administrativt overgrep" er for drøy og at han oppfatter det som "illojalt" overfor institusjonen å oppfordre studenten til å gå til media.

Det innkalles til et møte mellom [redacted] hvor saken drøftes. Etter møtet ringer [redacted] Varslingsnemnda har mottatt motstridende forklaringer på hvilken beskjed som ble formidlet til [redacted] i møtet og telefonsamtalen:

[redacted] har forklart at han var overrasket over at karakterer som var underskrevet av faglærer og ekstern sensor kunne endres, og at han både i møtet og i telefonsamtalen etterpå ga uttrykk for at han ville se nærmere på saken, og vurdere om sensurvedtaket måtte annulleres eller om det kunne stå seg. Han var imidlertid bekymret for at [redacted] ikke ville la organisasjonen jobbe med en løsning, og at han ville skape unødvendig mye uro for studentene. I telefonsamtalen ga han derfor [redacted] beskjed om at kontakt med studentene i perioden mens saken ble undersøkt skulle gå via [redacted] forklarte nemnda at han satte i gang arbeid for å vurdere saken. Han stanset imidlertid dette arbeidet da studentklagene kom. Da ba han i stedet administrasjonen forberede saken for [redacted] som han antok ville komme til å vurdere spørsmålet om sensurmetode.

[redacted] har på sin side forklart at han oppfattet at poenget med møtet var å forhindre at det ble klaget på feil ved sensuren. Fakultetet kontaktet studentene, og de ble henvist til instituttleder hvis de ønsket å klage. Han fikk beskjed av [redacted] om ikke å kontakte studentene og om å "stå bak vedtaket". [redacted] har forklart at han ville agert annerledes dersom han for eksempel hadde fått et saklig svar på hvorfor høgskolen mente forvaltningspraksis var lovlig og rimelig, eller om han hadde blitt bedt om å "stå bak vedtaket inntil vi har fått vurdert saken". Han oppfattet at ordren ikke var tidsbegrenset, men gikk ut på å "stå bak vedtaket". Han påpekte at dette ikke var aktuelt, fordi studentenes klagefrist løp, og at han som sensor ikke bare har rett, men også plikt til å gi studentene innsyn. Han peker i sitt brev på forvaltningsloven § 18 og Universitets- og høgskoleloven (univl.) § 5-3 2. ledd som slår fast at det skal redegjøres for prinsippene om sensur.

[redacted] har som beskrevet over opphevet sensurvedtaket. De ga imidlertid ingen begrunnelse for sitt vedtak, ut over at det var begått "feil som kan ha hatt betydning for bedømmelsen av kandidatens prestasjon".

I nemndas intervjuer er det uttrykt stor anerkjennelse for [redacted] faglige kompetanse og bidrag som lærer ved høgskolen. Tilsvarende er den eksterne sensor i emnet [redacted] også meget høyt faglig ansett. Sensorenes faglige egnethet til å vurdere studentprestasjonene er ikke trukket i tvil.

4 NEMNDAS VURDERINGER

4.1 Innledning

I det følgende vurderer vi problemstillingene nemnda mener saken reiser, og gir anbefalinger og refleksjoner i den anledning. Det understrekes at selv om varslingsnemnda i det følgende foretar juridiske vurderinger har vi ingen dømmende myndighet, og saken er ikke opplyst som den ville vært i en domsstol. Vurderingene står for nemndas egen regning, men med mindre det er tatt forbehold om noe annet representerer de også Advokatfirmaet Hjorts oppfatning. Vi erkjenner at saken grenser sterkt opp mot [redacted] mandat til å ta opp saker etter eget initiativ, jf. univl. § 5-2 nr. 4, men vi har likevel valgt å gi et råd knyttet til håndtering av sensuren, da vi ikke er overbevist om at saken for klagenemnda var fullt opplyst.

4.2 Er det kritikkverdig, og bør noe gjøres med at kandidatens vitnemål viser en annen karakter enn den sensorene hadde vedtatt?

4.2.1 Var det riktig å fravike sensors karakterfastsettelse?

Sensuren avgjør individets rett til vitnemål og til den enkelte karakter. Vedtaket gjelder dermed "rettigheter eller plikter til en eller flere bestemte personer", og sensurvedtaket er følgelig et enkeltvedtak, jf. forvaltningsloven § 2 b).

Universitets- og høyskoleloven § 3-9 nr. 1 og 2 lyder:

"Universiteter og høyskoler skal sørge for at kandidatens kunnskaper og ferdigheter blir prøvet og vurdert på en upartisk og faglig betryggende måte. Vurderingen skal også sikre det faglige nivå ved vedkommende studium. Det skal være ekstern evaluering av vurderingen eller vurderingsordningene.

(2) Styret oppnevner sensor ved eksamen, prøve, bedømmelse av oppgave eller annen vurdering når resultatet inngår på vitnemålet eller innregnes i karakter for vedkommende studium. Det skal være minst to sensorer, hvorav minst én ekstern, ved bedømmelse av kandidatens selvstendige arbeid i høyere grad."

Det følger av dette at det er de oppnevnte sensorene som skal ta stilling til de karakterer som fremgår av vitnemålet. Varslingsnemnda anser sensurvedtaket som truffet når sensorene underskriver sensurlisten.

Sensor bør forholde seg til de forventninger som er skapt hos studentene gjennom emnebeskrivelsen, men nemnda har ikke funnet noen hjemmel for at emnebeskrivelsen ved direkte motstrid skal gå foran fagsensorenes vurdering av hva som er en "faglig betryggende" karakter på vitnemålet. NOKUT definerer et "emne" som "[d]en minste enheten som godkjennes og inngår i et studieprogram". Det virker selvmotsigende å vedta en emnebeskrivelse som tilsier at sensorene skal fastsette en karakter på et grunnlag som er mindre enn det som er definert som minsteenheden av NOKUT.

Nemnda erkjenner at administrativ praksis har vært slik instituttleder har forklart, men vi er ikke enig i at emnebeskrivelsen utelukker den tolkning som [redacted] har lagt til grunn. Det vil etter vår

oppfatning være mulig for kandidaten å klage på del-elementene separat, slik at kandidaten vurderes ut fra en ny eksamen sammen med de opprinnelig innleverte oppgaver. I slike tilfeller må det imidlertid aksepteres at ny sensor vurderer de tidligere innleverte oppgavene på nytt, og at denne kan tenkes å komme til en annen vurdering av innleveringene enn ved første gangs sensur.

Studentenes vitnemål viser så vidt opplyst kun én bokstavkarakter i emnet [redacted]. Det er denne karakteren sensorene står ansvarlig for, og det var denne karakteren som ble sendt inn til fakultetet 14. januar 2013.

Dersom vitnemålskarakteren sensorene har fastsatt skal endres, må det enten skje ved omsensur etter klage over karakterfastsettelsen jf. univl. § 5-3 nr. 6, eller ved at "styret eller klagenemnden" ved høyskolen finner at det er begått formelle feil, jf. univl. § 5-2 nr 4, som lyder:

"Finner styret eller klagenemnden at det er begått formelle feil, og det er rimelig å anta at dette kan ha hatt betydning for en eller flere kandidaters prestasjon eller bedømmelse av denne, kan det bestemmes at det skal foretas ny sensurering eller holdes ny eksamen eller prøve."

Det faktum at instituttleder er faglærers overordnede ved høyskolen, gir ham ikke myndighet (eller i juridisk terminologi: "kompetanse") til å overprøve sensurvedtaket, som er truffet i kraft av å være oppnevnt som sensor, og ei heller til å tillate at et dataprogram fraviker sensorenes karaktervedtak for 20 studenter. Dersom instituttleder mente at det var begått en formell feil i forbindelse med sensureringen, måtte saken etter varslingsnemndas oppfatning ha vært fremlagt for klagenemnda eller høyskolestyret.

Varslingsnemnda finner på dette grunnlag at det var kritikkverdig av høyskolen å utferdige vitnemål med annen karakter i emnet [redacted] enn den sensorene hadde vedtatt, uten at dette var besluttet av et organ som hadde rettslig kompetanse til å gripe inn i sensors vedtak, som etter Universitets- og høyskoleloven er klagenemnda eller styret ved høyskolen.

Etter varslingsnemndas syn viser vitnemålene i dag en annen karakter enn hva sensurvedtaket egentlig gikk ut på. Etter vår oppfatning må høyskoleledertøren ta initiativ til å rette opp i denne feilen.

4.2.2 Hvordan bør feilen rettes opp?

Ett alternativ for høyskoleledertøren er å forelegge problemstillingen for HiOAs styre, som kan beslutte å oppheve sensuren på grunnlag av formell feil ved eksamen, jf. univl. § 5.2 nr. 4. I så fall sendes enten alle besvarelser til ny sensur, eller eventuelt bare de besvarelser der det er motstrid mellom karakteren på vitnemålet og sensors vedtak.

På den annen side er det etter varslingsnemndas oppfatning ikke helt treffende å si at det foreligger en formell feil ved eksamen. Snarere ligger feilen i formidlingen av vedtaket sensorene har fattet. Det andre alternativet er derfor at feilen rettes ved at det utstedes nye vitnemål med korrekt karakter.

Etter varslingsnemndas syn er både opphevelse av sensuren og retting av feilen akseptable fremgangsmåter for høgskolen, men retting fremstår som den beste løsningen, fordi kandidatene vil få den karakteren sensorene hadde besluttet. I så fall bør høgskolen ved utstedelse av rettede karakterer i faget også gi en fornyet klagefrist.

Ettersom saken er av prinsipiell betydning, og fordi klagenemnda allerede har vært inne i behandlingen av noen av sensurvedtakene, bør saken uansett fremgangsmåte behandles i styret. I valget mellom retting og opphevelse av vedtaket bør styret ta inn over seg utfallet for de ulike gruppene kandidater som blir berørt:

For de av *kandidatene som ikke har klaget*, men ved en retting vil oppnå bedre karakter enn i dag, er en retting sannsynligvis uproblematisk.

For de *kandidatene som får en svakere karakter enn vitnemålet viser*, vil dette representere en ubehagelig overraskelse. I kommentarene på Rettsdata til Universitets- og høgskoleloven, som er skrevet av professor Jan Frithjof Bernt, presiserer han at det er anledning for styret til å endre til ugunst ved formelle feil. Hensynet til korrekt sensur gjør seg for så vidt like sterkt gjeldende ved feilformidling, og det vil etter vår oppfatning være adgang til å rette karakteren til ugunst. På den annen side må styret forholde seg til sensuren som en serie av enkeltvedtak, og styret er ikke forpliktet til å vurdere spørsmålet om retting samlet for alle kandidater. Forvaltningen har ikke en generell plikt til å rette feil eller omgjøre ugyldige enkeltvedtak. I kommentarutgaven til forvaltningsloven heter det om omgjøring:

- *“Spørsmålet om et vedtak skal omgjøres, vil måtte avgjøres ut fra en helhetsvurdering der en må sammenholde på den ene side de offentlige hensyn og på den annen side partenes interesse i å kunne innrette seg etter vedtaket, samt i hvilken grad de har innrettet seg og vil få ulempe ved ev. omgjøring.”*

Det er åpenbart et relevant hensyn at det har gått noe tid, og disse kandidatene har innrettet seg på en bedre karakter. Dersom kandidatene blir påført et tap på grunn av feilen, kan det tenkes at høgskolen kommer i erstatningsansvar. Det er derfor antagelig adgang for styret til å beslutte at hensynet til at kandidatene har innrettet seg på en noe bedre karakter enn sensors vurdering veier tyngre enn at sensurvedtaket er feil. På den annen side må styret veie hensynet til likebehandling kandidatene imellom. Varslingsnemnda gir ingen anbefaling på dette punkt, da styret er nærmere til å utvise godt skjønn enn vi på dette punktet.

For de *kandidatene som har klaget* og har fått sensurvedtaket opphevet på grunn av formell feil, vil utfallet kunne være positivt, fordi den nye karakteren kan bli bedre enn den som ble påklaget (selv om nemnda ikke vet noe om utfallet av ny sensur). Utfordringen ligger i at styret, hvis det beslutter retting, kan fremstå som å ”overkjøre” klagenemnda. Vår anbefaling er at styret ved en beslutning om retting må formidle at det var det feilformidlede vedtaket som ble påklaget, og at høgskolen dermed kan se bort fra klagen og vedtaket i klagenemnda. Disse studentene vil da kunne vurdere om de ønsker å fastholde den omgjorte karakteren, eller klage over det nye sensurvedtaket.

4.2.3 Hva bør gjøres med sensur for fremtiden??

I varslingsnemndas arbeid har alle de tre intervjuobjektene kommentert at de oppfatter "FS-metoden" der slutt karakter beregnes ut fra bokstavbaserte delkarakterer som for grovmasket, og dermed som en akademisk svakere metode for utregning av vitnemålskarakter enn å bruke den metoden [redacted] og hans medsensor benyttet. Årsaken til at dekan og instituttleder har støttet FS-metoden er at de har oppfattet emnebeskrivelsen som bindende, og at de har trodd at det var en regel som sa at denne metoden måtte benyttes ved universiteter og høyskoler.

Nemndas sekretariat og nemndas leder har foretatt visse undersøkelser, men har ikke funnet noe som tilsier at det er vedtatt noe slikt pålegg. Nemnda har også fått seg presentert informasjon som indikerer at sensur ved industriell økonomi ved NTNU gjennomføres ved bruk av metoden [redacted] benyttet.

Kravet til at vurderingen skal komme til uttrykk etter en karakterskala med bokstaver fra A til F følger av univl. § 3-9 nr. 6. I forarbeidene til denne bestemmelsen, Ot.prp. nr. 79 (2003-2004), heter det:

"Karaktertrinnene A-F er tilsvarende de trinn som benyttes i ECTS-systemet, som er et system for oversettelse av karakterer."

Formålet med ECTS-systemet fremstår derfor som et relevant hensyn å se hen til. I EU-kommisjonens omtale av ECTS på deres hjemmeside heter det blant annet at:

"ECTS makes teaching and learning in higher education more transparent across Europe and facilitates the recognition of all studies. The system allows for the transfer of learning experiences between different institutions, greater student mobility and more flexible routes to gain degrees. It also aids curriculum design and quality assurance."

"Although ECTS can help recognition of a student's studies between different institutions and national education systems, higher education providers are autonomous institutions. The final decisions are the responsibility of the relevant authorities: professors involved in student exchanges, university admission officers, recognition advisory centres (ENIC-NARIC), ministry officials or employers."

Det er følgelig hensynet til å kunne vurdere kandidater på tvers av institusjoner og nasjoner som er det drivende for å fastsette karakterer i forholdsvis grove grupperinger av bokstavkarakterer, ikke et ønske om å detaljstyre institusjonenes "indre liv".

For nemnda fremstår "FS-metoden" som å tvinge frem en unødvendig grovmasket og mekanisk tilnærming til vurdering av kandidater, til fortrenghet for sensors faglige helhetsvurdering av hvilken bokstavkarakter som er et riktig uttrykk for studentens måloppnåelse i emnet. I tillegg er det påpekt at FS ikke evner å avspeile intensjonen om at karakteren C skal favne et videre spenn av besvarelser enn de øvrige bokstavkarakterene.

Nemnda har ikke hatt anledning til å undersøke praksis og erfaringer ved andre læresteder nærmere, eller hvilke føringer som er gitt fra myndighetene, utover lovens krav. Vi anbefaler imidlertid at høgskoledirektøren etablerer et prosjekt med oppgave å belyse ulike sensurmetoder og deres fordeler og ulemper sett opp mot ambisjonen om å sikre betryggende sensur ved HiOA.

Et slikt prosjekt bør også gjennomgå rutinene for emnebeskrivelser. Varslingsnemnda har lest en rekke slike beskrivelser, og vi ser at det er svært stor variasjon i hvordan punktet "Vurdering og vurderingsuttrykk" utformes. Vi har fått forklart at den enkelte faglærer langt på vei skriver dette selv.

Varslingsnemnda ser på den ene side at det er behov for variasjon i emnebeskrivelse ut fra fagenes ulikhet. På den annen side ser vi at fagansvarlige, sensorer, ledere, studenter og administrativt personell vil være tjent med et høyere presisjonsnivå i beskrivelsen av vurdering og vurderingsuttrykk. Vi anbefaler derfor at høgskoledirektøren tar initiativ til at emnebeskrivelsene blir mer presise på dette punktet og at det søkes å benytte mer standardiserte og kvalitetssikrede formuleringer i de tilfeller der ulike fagansvarlige egentlig mener å gi uttrykk for samme vurderingsform. Dersom sensor eller ny faglærer mener det er nødvendig å fravike den vedtatte emnebeskrivelsen bør det fastsettes hvordan slike behov skal dokumenteres, vedtas og kommuniseres.

4.3 Var det kritikkverdig av høgskolen å gripe inn i sensors/faglærers kommunikasjon med studentene?

Det ligger som tidligere kommentert utenfor vårt mandat å ta stilling til om [redacted] uttalelser til studentene var av en slik karakter at det er berettiget å gi ham en tilrettevisning. Nemndas anliggende er å vurdere om det var kritikkverdig av *fakultetets representanter* å gripe inn i kommunikasjonen mellom [redacted] og studentene.

Varslingsnemnda observerer at til tross for at det er noe motstridende oppfatning av hva som ble formidlet fra [redacted] er det enighet mellom partene om at [redacted] om ikke å ha kontakt med studentene i angjeldende sak – i det minste for en periode, inntil dekan hadde fått vurdert saken.

Problemstillingen er dermed om en faglig overordnet under disse omstendigheter kan pålegge en akademisk ansatt/sensor om ikke å henvende seg til studentene. Spørsmålet ligger i grensefeltet mellom arbeidsgivers styringsrett og yringsfriheten, noe som blant annet er belyst i NOU 2006: 19: "Akademisk frihet" samt i Høyesteretts og lagmannsrettens premisser i saken om Universitetet i Oslos avskjedigelse av en professor i historie i Rt. 2011 s. 1011 og LB-2010-69887 ("Nedkvitnesaken").

Varslingsnemnda legger til grunn at dekan hadde satt i gang et utredningsarbeid som han trodde raskt ville kunne gi et klart svar om korrekt sensurmetode. Hensikten med å pålegge [redacted] å avstå fra kontakt med studentene var å sørge for at studentene ikke ble unødig forvirret og oppskaket rundt sin sensur. Nemnda merker seg at [redacted] karakteristikk av sensuren overfor

studentene er holdt i en skarp tone, og at den etter vår oppfatning er egnet til å få studentene til å stille spørsmål ved høgskolens integritet.

Varslingsnemnda anser det i utgangspunktet som legitimt av dekan å engasjere seg i å beskytte høgskolen mot det som kunne vise seg å være en uberettiget tillitssvikt. I domspremissene i Nedkvitnesaken, skriver lagmannsretten:

“Universitetet har en klar interesse i at forholdet til eksterne samarbeidspartnere (eksterne sensorer) og til studentene er godt. Universitetet var derfor berettiget til å følge opp klagemål mot A og undersøke nærmere de beskyldninger A rettet mot medsensorer om dårlig arbeid og mangelfulle kvalifikasjoner. Det dreide seg om alvorlige beskyldninger som kunne rokke ved tilliten til eksamenssystemet.”

Etter nemndas oppfatning vil dekan være berettiget til å instruere [redacted] om å kommunisere saklig og lojalt med studentene, og sørge for at disse ble gjort kjent med at høgskolen tok innvendingene på alvor og at administrasjonen var satt til å avklare om det faktisk var en feil med sensurvedtaket.

Varslingsnemnda mener imidlertid at dekanens pålegg om at [redacted] skulle avstå fra kontakt med studentene – om enn bare for en periode – går for langt. Det løp en klagefrist, og Universitets- og høgskoleloven § 5-3 2. ledd pålegger sensor å gjøre rede for “de generelle prinsipper som er lagt til grunn for bedømmelsen og for bedømmelsen av kandidatens prestasjon”. [redacted] rett til å orientere studentene om hans eget, kritiske syn på sensurmetoden må etter nemndas oppfatning være vernet av den omfattende ytringsfrihet som tilligger akademisk ansatte. I Nedkvitnesaken skriver Høyesterett (i forbindelse med at anken avslås):

“Høyesteretts ankeutvalg understreker at ytringsfriheten, slik denne blant annet kommer til uttrykk i Grunnloven § 100 første ledd og EMK artikkel 10 nr. 1, gir svært vide rammer for hva en vitenskapelig ansatt kan si om faglige og administrative spørsmål, selv om dette innebærer å tale ledelsen eller andre midt i mot. Den frie akademiske meningsutveksling er en grunnleggende verdi, og en forutsetning for at universiteter og høyskoler skal kunne fylle sin oppgave i et demokratisk samfunn. Det vises i denne forbindelse til EMDs dom 23. juni 2009 i saken Sorguc mot Tyrkia (17089/03) (EMD-2003-17089) avsnitt 35

Lagmannsretten skriver videre at:

“I forarbeidene til arbeidsmiljølovens regler om varsling er det lagt til grunn at « [a]nsatte ved universiteter, høyskoler osv. har en særlig vid ytringsfrihet i forhold til faglig og politisk debatt ». I Ot.prp.nr.84 (2005-2006) side 18 pkt 4.2.4.3. er det videre vist til de etiske retningslinjene for staten:

(...)Selv om ansatte også ved disse institusjonene har en lojalitetsplikt, er det en del av deres arbeidsoppgaver å bidra til kritisk debatt. De ansatte har dessuten i kraft av sin stilling forsknings- og formidlingsplikt, og har dermed rett og plikt til å gjøre forskningsresultatene kjent også dersom de strider mot vedtatt politikk.”

Varslingsnemnda kommer med dette til at høgskolen grep inn i [redacted] kommunikasjon med studentene på en kritikkverdig måte, til tross for at ledelsen ved høgskolen har et visst spillerom for å kunne beskytte høgskolens omdømme blant studenter og omverden forøvrig.

Dersom dekan skulle ha utøvet sin styringsrett og gitt [redacted] legitime anvisninger om hvordan han skulle kommunisere med studentene, burde han etter nemndas syn ha vært mer bevisst i sin kommunikasjon. Skriftlighet og en etterprøvbar begrunnelse av de pålegg som gis er en forutsetning for at håndhevelse av styringsretten skal stå seg mot akademisk ytringsfrihet.

4.4 Er det dokumentert "et mønster der administrasjonen søker å begrense faglig ansattes rettigheter", og er det behov for å gjøre tiltak knyttet til organisasjon eller kompetanse?

I varselet fremsetter [redacted] kritikk som går ut over nevnte sak. Blant annet skriver han at:

"... fakultetet er preget av en illojalitetskultur. Å innordne meg etter de forventninger de nevnte ledere har uttrykt, ville etter mitt syn være det samme som å delta i en kriminell konspirasjon med sikte på [å] undergrave rettssikkerhetsprinsipper vedtatt av vår nasjonalforsamling."

I tillegg skriver han at:

"Forvaltningspraksis ved fakultetet innebærer reelt sett undertrykking av rettighetene til både studentene og fagansatte."

I samtaler før intervjuene ble nemnda enig med [redacted] om at vi kunne tolke den samlede kritikken dit hen at han hevder at behandlingen av ham inngår i et mønster der administrasjonen søker å begrense akademiske ansattes rettigheter.

Nemnda vil presisere at den har begrenset grunnlag for å vurdere denne påstanden. Gjennom de tre intervjuene vi har gjennomført og dokumentasjonen vi har lest, har vi likevel funnet grunnlag for å bidra med noen refleksjoner som vi antar er til nytte for høgskoledirektøren.

Både dekan og instituttleder fremhever administrasjonen som en støttespiller og en samarbeidspartner for de akademiske ansatte. De mener også at det store flertallet av UF-tilsatte er fornøyd med administrasjonen, og at [redacted] frustrasjon ikke er representativ. I stedet for å overstyre de UF-tilsatte, mener dekan og instituttleder at administrasjonen heller påpeker problemer som oppstår og hjelper til med å formulere alternativ – for eksempel i emnebeskrivelser og lignende – slik at disse blir tilfredsstillende.

Det er relativt lite i den dokumentasjonen som er gjort tilgjengelig for varslingsnemnda som dokumenterer administrasjonens rolle. Vi noterer oss fra media en klart uttrykt frustrasjon fra [redacted] kollegaer Veiden og Slagstad. Samtidig merket vi oss at studierådgiver i den skriftlige kommunikasjonen med [redacted] viser en hjelpende innstilling. I det aktuelle tilfellet var imidlertid [redacted] respons at "hjelpen" representerte en overstyring av ham.

Utover saken beskrevet over, hevder [redacted] at administrasjonen har spilt en sentral rolle ved flere av hendelsene som han opplever som kritikkverdige. Det dreier seg blant annet om forsøk på å redusere hans FoU-tid, lite velvilje i forbindelse med behov for IT-bistand, samt en uenighet om spørsmålet om en innlevering både kan være et arbeidskrav og inngå i karaktergrunnlaget.

Nemnda finner det ikke dokumentert at administrasjonen i noen av disse eksemplene kan tilskrives et motiv om å begrense hans faglige rettigheter. I tilfellet med sen og mangelfull IT-bistand, er det mest sannsynlig at det dreier seg om manglende kompetanse til å forstå både tids-kritikaliteten og det tekniske innhold i hans bestilling.

I de andre tilfellene er det instituttledere, det vil si faglige ledere, som har fattet beslutningene. Administrasjonen har, slik nemnda kan vurdere det, kun iverksatt instituttleders beslutning.

Det er imidlertid tre forhold som nemnda har fått opplysninger om som gir grunnlag for å anta at høgskoledirektøren bør engasjere seg i spørsmål om utvikling av kompetanse, og en kultur og rollefordeling som finner en riktig balanse mellom administrative og akademiske behov ved høgskolen.

For det første har vi fått påpekt at høgskolen preges av en "administrativ kultur" som kan ha sin opprinnelse i at mange administrativt ansatte som ble rekruttert i forbindelse med høgskolereformen i 1994, hadde sin erfaring fra statsforvaltningen. Dette beskrives å ha påvirket både arbeidsform og organisering. Nemnda ser positivt på at vi har blitt fortalt at det allerede er rettet søkelys mot dette ved HiOA i dag, og at det iverksettes utviklingsprosjekter for å tone ned den administrative kulturen ved å tjenesteorientere støttefunksjonene i forhold til brukernes behov i større grad enn i dag.

Det andre forholdet er at vi har fått beskrevet at det blant ledere og i mange fagmiljøer er relativt lite bevissthet og engasjement rundt ansvar for å utarbeide og videreutvikle nyanserte, men håndterbare rutiner ved høgskolen. Saken om FS-metoden fremstår for varslingsnemnda som ett eksempel på lite gjennomarbeidede rutiner knyttet til sensur. I tillegg har både [redacted] og hans ledere i våre samtaler kommentert den så kalte "Veiden-saken", som vi forstår egentlig handlet om uhensiktsmessige innkjøpsrutiner for faglitteratur og som viste seg enkle å løse når man så på dem på nytt, i lys av UF-tilsattes behov.

Nemnda vurderer dette som problemstillinger som er vesentlige for den faglige virksomheten ved HiOA. Dersom faglige ledere viser lite engasjement rundt utvikling av administrative rutiner som spiller inn på faglige forhold, innebærer det at administrasjonen må ta et større ansvar enn det som bør ligge til deres rolle. Risikoen er at administrasjonen i slike situasjoner fatter beslutninger som ikke er tilfredsstillende fra et akademisk synspunkt, og som vil skape frustrasjon hos de tilsatte som underviser og forsker. Samtidig vil sterkere engasjement fra faglige ledere i utarbeidelse av rutiner gi dem større innsikt og innlevelse i hvilke praktiske begrensninger fagutøvelsen må forholde seg til, slik at de i større grad vil evne å målbære og skape forståelse for fornuftige og nødvendige rutiner.

For det tredje viser den aktuelle saken lav bevissthet hos lederne rundt grenseflaten mellom arbeidsgivers styringsrett og akademisk ytringsfrihet. Slik vi har forstått media og intervjuene i sakens anledning har også Veiden-saken etterlatt et inntrykk av at høgskolen har søkt å sette grenser for de faglige ansattes ytringer som ikke vil stå seg rettslig.

Våre intervjuobjekter har gitt uttrykk for liten grad av opplæring i lederrollen fra høgskolens side. Vi har ikke sett det som naturlig å foreta mer omfattende undersøkelser av dette spørsmålet, men mener at våre funn kan tyde på at et løft innen lederkompetanse kan øke kvalitet og bidra til å redusere det som måtte finnes av frustrasjon blant både akademisk og administrativt ansatte. Vi anbefaler derfor høgskoledirektøren å vurdere målrettede opplæringstiltak for lederne ved høgskolen.

Varslingsnemnda kan, basert på denne gjennomgangen, ikke se at det kan dokumenteres et mønster der administrasjonen søker å begrense undervisningspersonalets rettigheter. I den grad det er en ubalanse i beslutningsmyndigheten mellom administrasjon og ledelse, tyder nemndas gjennomgang på at det ikke skyldes en administrasjon som tiltar seg makt men heller faglige ledere som ikke selv, eller på vegne av sine underordnede, er tilstrekkelig aktive og kompetente i spørsmål som har betydning for den faglige virksomheten. Her tar vi imidlertid forbehold om nemnda ikke har forutsetning for å vurdere om dette er et mønster som er representativt for HiOA som helhet.

4.5 Er det grunnlag for å gå til politianmeldelse?

I varselet ber [redacted] nemnda vurdere å politianmelde forholdene varslet omhandler som brudd på strl §§ 120, 123 og 125.

Varslingsnemnda har ikke i vårt arbeid funnet noe som er av en karakter som tilsier at det bør foretas politianmeldelse. Nevnte paragrafer retter seg mot personer som forsettlig farer med usannhet, misbruker sin stilling eller tilskynder til forbrytelser i tjenesten. Som det fremgår av det ovennevnte mener nemnda at HiOAs ansatte var i god tro med hensyn til å foreta korrekt sensur. Nemndas kritikkpunkter retter seg fortrinnsvis mot mangler i kompetanse, rutiner og til dels ledelsesengasjement, men representerer ikke en kritikk mot høgskolens redelighet.